

‘Betrokkenheid bij eigen en andermans werk, dát is belangrijk’

Culturele en Kunstzinnige Vorming op het Lek en Linge College

Hoewel de invoering officieel pas volgend jaar plaatsvindt, staat al dit jaar als experiment het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming 1 (CKV 1) op het programma van het Lek en Linge College te Culemborg. Een gesprek met kunstcoördinator en docent drama, John Schapendonk, en twee collega's uit het CKV 1 docententeam, Ellen Huijsmans, docente tekenen, en Yvette Ros, muziekdocente, over het wel en wee van de invoering van dit geheel nieuwe vak. En een kijkje in de lessen.

Véronique Damoiseaux

Het Lek en Linge College is een nog jonge school: gestart als een mavo met 150 leerlingen is ze in vier jaar tijd uitgegroeid tot een school met ruim 1400 leerlingen, verspreid over vbo, mavo, havo en atheneum. Als een groot, wit blok staat het nieuwe gebouw midden in de velden aan de rand van Culemborg, waar over korte tijd een nieuwbouwwijk zal verrijzen die voor een nieuwe stroom leerlingen zal zorgen. Het docentencorps is jong en initiatiefrijk. Onder leiding van tekendocente Ellen Huijsmans wordt hard gewerkt aan het beschilderen van de zuilen in de hallen. Sprookjesachtige scènes van kasteeltorens en vreemde, vliegende wezens in bonte kleuren ontdoen de school van haar wat koude karakter. De wanden hangen vol met ingelijste werkstukken.

“Toen ik hier vier jaar geleden kwam werken, werd er niet veel aan cultuur gedaan,” vertelt John Schapendonk. “Sindsdien is er veel veranderd. In muziek en handvaardigheid kan eind-examen worden afgelegd. Drama wordt

in de brugklas en 2 mavo gegeven en als keuzevak in 3 mavo. Techniek combineren we met handvaardigheid in het vak industriële vormgeving. Leerlingen kunnen daarvoor kiezen in vier havo en atheneum, als ze Culturele en Kunstzinnige Vorming 1 gaan volgen. Er is zojuist een cd verschenen van onze schoolband en eens per jaar vindt er een uitvoering plaats van klassieke muziek. Daarnaast kunnen leerlingen meewerken aan verschillende producties: elk jaar voeren we meerdere keren theaterstukken op. Daarvoor wordt meestal 's avonds gerepeteerd, maar daar heeft geen enkele leerling moeite mee. Ze gaan gewoon naar toneelles, maar dan op school.”

Een proefproject CKV 1

Tot vorig jaar werkte de vierde klas jaarlijks in taakgroepen aan een grote voorstelling. Behalve een spelerskern, konden leerlingen kiezen voor de verzorging van de muziek, decorbouw of techniek, zoals verlichting en geluid. Ondanks de successen van de voorstel-

lingen ‘Als je haar maar goed zit’ en ‘Ubu Roi’ is het afgelopen jaar gekozen voor een aantal producten, waarin enkele disciplines werden gekoppeld. Schapendonk: “We merkten dat de grote totaalproducties toch niet voor alle leerlingen even motiverend waren. Hoewel iedereen een belangrijke rol vervulde in de voorstelling, ging bij de repetities de aandacht toch vaak vooral naar de acteurs. Muzikanten moesten soms lang wachten. Door in kleinere groepen te werken aan bijvoorbeeld een muziektheater en het tekenproject, waarbij de pilaren van de school werden beschilderd, kwamen alle leerlingen aan hun trekken en werkten ze met meer plezier aan hun project.”

Toch heeft het Lek en Linge College ook dit jaar weer de nodige veranderingen doorgevoerd. Ter voorbereiding van het nieuwe vak CKV1, is in oktober een proefproject van start gegaan onder leiding van Schapendonk. “We hebben ervoor gekozen vanaf dit jaar niet meer aan een gezamenlijk product te werken,” legt hij uit. “We werken nu met een thema, dat bij verschillende disciplines wordt uitgediept. Gedurende een half jaar staat iedere vrijdagmiddag voor alle leerlingen verplicht in het teken van CKV1.” Daarmee heeft het vak zeker aan status gewonnen.

Oriënterende workshops

Het CKV1-project is in oktober gestart. Alle vierdeklassers doorliepen in vijf blokuren workshops bij tekenen, muziek, drama, ruimtelijke vormgeving en industriële vormgeving. Als overkoepelend thema werd voor *Vervreemding* gekozen, een onderwerp waarmee docenten en leerlingen bij de diverse disciplines goed uit de voeten zouden kunnen. Via de workshops werden de leerlingen op heel verschillende manieren in het onderwerp ingeleid. Bij tekenen kregen ze de opdracht beelden te verzamelen in de omgeving van het schoolgebouw en ze te vervormen tot een vreemd voorwerp. Bijvoorbeeld door met perspectief, kleur of grootte te spelen. Bij muziek luisterden de leerlingen onder meer naar a-tonale muziek en discussieerden ze over de betekenis van vreemde klanken in de muziek.

Na de workshops koos iedere leerling voor één van de disciplines. Het thema wordt daar in zeven blokuren en met het nodige huiswerk verder uitgediept. “Ik koos voor muziek, omdat ik dacht dat ik daar het meest mee kon bij dit onderwerp. Zelf speel ik ook piano,” vertelt Marijke. Samen met een klasgenoot die gitaar speelt, heeft ze een bizar muziekstuk gecomponeerd vol vreemde geluiden. Erica had liever in de dramagroep gezeten, maar is in de tekengroep ingedeeld. Haar inkttekening toont een groot, fantastisch object, dat door zijn vleugels iets weg heeft van een vogel of vliegtuig. Plantachtige slierten groeien in de cockpit en het grillige voorwerp hangt in de wolken. In de verte doet het aan de surrealistische werken van Salvador Dalí denken, van wie het werk klassikaal is besproken en bekeken. Toch is ze nog niet helemaal tevreden: de omgeving moet anders, want die is nog niet vervreemdend genoeg. Over ideeën om er een toneeldecor van te

maken of een commentaar in de vorm van een gedicht erbij te zetten, wil ze nog even nadenken: de betekenis van de tekening is haar zelf ook nog niet duidelijk, moet ze bekennen.

Krantenartikelen

Een belangrijk doel van het nieuwe vak CKV 1 vormt het bevorderen van culturele betrokkenheid van leerlingen, zowel binnen als buiten de lessen. Soms lukt dat ook, of bijna. Een leerlinge had afgelopen zaterdag graag een concert van Erik Satie bijgewoond in plaats van een bezoek te brengen aan de plaatselijke disco. Maar ze had niemand kunnen overhalen met haar mee te gaan en is tenslotte thuis gebleven. Een voorstelling die goed in het programma had gepast, vindt ook Yvette Ros, docente muziek, maar die aan haar aandacht was ontsnapt. In de komende weken zal ze echter zeker nog een muziekvoorstelling bezoeken met haar groep. Maar het is niet eenvoudig aansluiting te vinden bij het onderwerp, want zoveel culturele mogelijkheden biedt Culemborg niet, voegt ze eraan toe.

Datzelfde merkt ook tekendocente Ellen Huijsmans op. Ze zou graag vaker de klas uitgaan om haar leerlingen te confronteren met echte kunstvoorwerpen, maar wil daarvoor liever wat dichterbij huis blijven en niet steeds naar Amsterdam of Utrecht gaan. Daar gaan haar leerlingen immers buiten schooltijd ook niet naar toe. Ze zoekt het nu vooral in contacten met een galerie in de stad. En een kunstenaar zal in de klas over zijn werkzaamheden komen vertellen. Daarnaast probeert ze haar leerlingen alert te maken op activiteiten in musea en discussies over kunst door artikelen uit de krant mee te nemen. Ze schrijven ook zelf een recensie over een kunstwerk of tentoonstelling. Soms wijst ze op informatie op Internet.

Huijsmans: “CKV1 vraagt een hele andere aanpak dan we tot nu hadden. We zijn bij tekenen gewend om aan een product, een werkstuk te werken. Een groot deel van de les besteed ik daar ook nu nog aan, maar ik probeer toch meer dan vroeger informatie mee te nemen en over te dragen en ze te wijzen op interessante tentoonstellingen.”

Zelf ontdekken

“Het vormen van een eigen mening en eigen gedachten ten aanzien van het thema speelt een belangrijke rol in het nieuwe vak,” vertelt Schapendonk. “We willen de leerlingen zelf laten ontdekken wat vervreemding kan inhouden zonder hen in een bepaalde richting te duwen door het aandragen van subthema’s. Daarover hebben ze al wel ideeën: die vormen het uitgangspunt bij de verschillende activiteiten.” Bij aanvang van de dramalessen kregen de leerlingen de opdracht na te gaan wat ze graag zouden willen onderzoeken met betrekking tot het thema. Daarbij werden onder andere vervreemding van jezelf, het toevoegen van muziek en stemmen aan een bestaande voorstelling of tekst en vervreemdende elementen in cabaret genoemd. Die wensen vormen een leidraad bij de invulling van de lessen. Een bezoek aan de voorstelling *Hamlet*, een productie van Huis aan de Werf en *Growing up in Public*, maakt onderdeel uit van de drama-activiteiten. Een allesbehalve klassieke voorstelling: tekst, taalgebruik, muziek en enscenering zijn aangepast aan de huidige tijd en aan de leeftijd van de spelers; overwegend jongeren. In een gedicht of een tekening verwerken de leerlingen thuis hun indrukken van het spetterende optreden vol house, Spice-girlachtige glamourdames, uit films ingevoegde teksten en weinig poëtisch taalgebruik. Tijdens de les leveren de

leerlingen commentaar op elkaars werk en worden keuzes en uitwerkingen aan reflectie onderworpen. Daarna zetten ze enkele monologen uit de oorspronkelijke (vertaalde) tekst van Shakespeare om tot een tekst met een vervreemdende werking en denken na over de mogelijke opvoering ervan. Schapendonk: “Bij tekenen ligt het accent nog sterk op het maken van producten, maar bij drama worden onderzoeksmatige elementen ingevoegd. Lang niet alle ideeën worden ook opgevoerd. Ik vind het belangrijk dat leerlingen de theatrale mogelijkheden leren onderzoeken door zowel naar eigen als andermans werk te kijken.” In de komende lessen wordt de opdracht verder uitgewerkt: duo’s kiezen dan een eigen theatertekstje van bijvoorbeeld Wouter Stips, Tennessee Williams, Hugo Claus of Arthur Miller, en voeren het bewerkte fragment op in de tot theaterzaal omgebouwde kantine. Behalve op tekstinterpretatie, moet dan ook worden gelet op de enscenering en vormgeving. Beeldmateriaal, voorwerpen en kleding kunnen worden gebruikt en muziek kan naar wens worden ingevoegd. Daarvoor zijn in het goed uitgeruste muzieklokaal voldoende instrumenten en opnameapparatuur aanwezig.

Het kunstdossier

Om ondernomen stappen tijdens het project later te kunnen retraceren, houden alle leerlingen een logboek bij. Alle overwegingen, keuzes en uitwerkingen worden bovendien vastgelegd in een persoonlijk kunstdossier. Aan het eind van de rit bekijken de leerlingen hierin ook terug op het afgelegde traject. Reflectie op veranderingen in visie op het thema vormt een belangrijk onderdeel van de evaluatie, evenals een goede argumentatie voor gemaakte keuzes tijdens het hele traject. ‘Vervreemding’ zal tenslotte voor de meeste leerlingen

een veel ruimere betekenis hebben dan bij aanvang.

De meeste dossiers zijn nu nog vrij leeg: nagedacht wordt momenteel over mogelijke uitwerkingen van het onderwerp en aan opdrachten wordt gewerkt. Daar is ook nog ruim de tijd voor, het project is immers pas drie weken bezig. Het kunstdossier wordt tenslotte beoordeeld en zal samen met het eindproduct tot een rapportcijfer CKV1 leiden.

Samenhang tussen de kunsten

Hoewel de eerste stappen op weg naar een gewenste invulling van CKV1 zijn gezet, is het docententeam zich ervan bewust dat het vak haar definitieve vorm nog niet heeft gekregen. Schapendonk: “We streven op de eerste plaats naar meer samenhang tussen de disciplines. Hoewel we wekelijks overleg voeren binnen het CKV1-team, is een goede afstemming moeilijk nu iedereen ook de aanpak van zijn eigen lessen aan de eisen van het nieuwe vak probeert aan te passen. Ik denk er nu over om volgend jaar binnen een thema steeds twee disciplines aan elkaar te koppelen, zodat in ieder geval de samenhang tussen twee kunstvormen gewaarborgd wordt.”

De Talen doen nog niet mee aan CKV1 dit jaar, maar Schapendonk heeft inmiddels de eerste gesprekken met docenten moderne vreemde talen gevoerd en die zullen zeker hun bijdrage leveren volgend jaar. En met het plaatselijke theater, waar behalve toneel- ook muziek-, cabaret- en dansvoorstellingen worden opgevoerd, worden contacten onderhouden om het CKV1 thema en het culturele programma op elkaar af te stemmen. “We streven er nu naar ten minste één keer binnen een discipline een culturele activiteit buiten de klas te ondernemen. Maar volgend jaar moeten we komen tot een constructie waarin alle leerlingen

meerdere keren schouwburg en museum bezoeken,” aldus Schapendonk.

Een vervreemdend eindproduct

Begin februari zal het CKV1-project worden afgesloten met presentaties van de vijf groepen. Bij muziek wordt nu al hard gewerkt aan de opnames van vreemde geluiden die in de zelf gecomponeerde muziekstukken worden opgenomen. Denderende treinen, jankende katten en stervende honden – natuurlijk geen echte, maar geperst uit de gitaar – met op de achtergrond de dodenmars, schallen door het klaslokaal. Hoe de presentatie-dag er precies gaat uitzien, is nog niet helemaal duidelijk. Het samenbrengen van alle disciplines in een combinatie van alle producten zal misschien nog de meest vervreemdende werking opleveren. █